Завдання І етапу
Всеукраїнської учнівської олімпіади
з кримськотатарської мови та літератури
у 2026-2027 н.р.

11 клас

Модуль 1.

*Тестове завдання з сучасної кримськотатарської мови та літератури – **60 балів***
За кожну правильну відповідь – 1 бал.

а) мова 1-30

1. Qırımtatar tiline ait olğan til ogu, sonorlı tutuq sesini belgileñiz:

A) Ñ, N, M;
B) L, R, N;
C) Y, Ğ, Q;
D) S, Ş, Ç, C;

2. Qalın sozuqlarnen kelgen sözlerni belgileñiz:

A) yazıcı, tahta
B) şair, cümle
C) kitap, mecmua
D) qave, ükümdar

3. Fiilerden isim yapıcı yalğamaları olğan satırnı belgileñiz:

A) -leyin,-casına,-leyin, -cek;
B) -lı, -siz, -daki, -ki, -lıq;
C) -van, -hane, -gir, -cı, -daş;
D) -ma, -k, -qı, -uş, -ç;

4. «*Basmahane*» sözüniñ doğru manasını belgileñiz:

A) kerekli eski tarihiy vesiqalarni saqlağan yer (hane).
B) qıymetli şeylerniñ saqlanğan, ögrenilgen kösterilgen bir yerdir.
C) basma toqulğan yeri (hane).
D) kitaplarnıñ, gazeta ve mecmualarnıñ neşir etilgen yeri.

5. «Talebe» sözüne sinonim olmağan sözüni belgileñiz:

A) şegirt
B) oquycı
C) uçucı
D) sohta

6. «Halq» sözüne uyğun sinonimni belgileñiz:

A) insanlar
B) balalar
C) talebeler
D) cemaat

7. «*Can yaqmaq*» frazeologik söz birikmesine uyğun sinonim söz birikmesini tapip belgileñiz:

A) til uzatmaq
B) qulaq asmaq
C) ömür aşamaq
D) söz qaytarmaq

8. Başqa tilinden kirgen sözüni belgileñiz:

A) ana
B) baba
C) qoranta
D) söz

9. Eskirgen sözüni belgileñiz:

A) memleket
B) qaraman
C) qurultay
D) çarıq

10. Berilgen variantlar arasında hatalı fikirni belgileñiz:

A) Tilde sözniñ esas leksik manasını ifadelegen ve başqa parçalarğa bölünmegen qısmına tamır deyler.
B) Sözniñ tamırğa qoşulğan qısmına yalğama deyler.
C) Sözniñ tamırı öz başına mana añlatmaz.
D) Eger sözniñ terkibinde bir qaç yalğama olsa, olarnıñ soñkisi sözniñ manasını añlatır.

11. Tamırdaş sözlerini belgileñiz:

A) Oquv, oqumış, oqumaq
B) Oq, top, qol
C) Oqup, qoqup,toqup
D) bilip, körüp, aytıp

12. İsimlerni belgileñiz:

A) iş, işsizlik
B) işkir, işlegen
C) işlemek, işletmek
D) işle, işlet

13. Has isimlerni belgileñiz:

A) deñiz, özen
B) Aqtaban, Ayuvdağ
C) aqquş, qaplıbaqa
D) köbelek, çeçek

14. Cınıs isimlerni belgileñiz:

A) devequş, aqqayın
B) Çatırdağ, Azav deñizi
C) Salğır, Ayuvdağ
D) Elzara, Asan

15. Hatalı yazılğan sözlerini belgileñiz:

A) anama, dostuma
B) talebege, dostqa
C) balaña, dostuña
D) talebeğe, dostuğa

16. Fiilden isim yapıcı yalğamalarını belgileñiz:

A) -ca, -ce, -ça, -çe
B) -sız, -siz, -suz, -süz
C) -ğıç/-qıç, -giç/-kiç, -ğuç,/-quç -güç/ -küç
D) -lı, -li, -lu, -lü

17. İsimlerni belgileñiz:

A) dostçasına
B) dost-muabbet
C) dostluq, dost,
D) dostlaşmaq, dostlaştırmaq

18. Sayılarnıñ tizilüvine köre sade olğanlarını belgileñiz:

A) dört, on, biñ
B) üç yüz, on altı, yedi biñ
C) beşer, yedişer, altışar
D) üç-dört, beş-altı, sekiz-on

19. «Ümüt» sözüniñ sinonimni tapıp belgileñiz:

A) emel;
B) küç;
C) qasevet;
D) qabiliyet.

20. «Ürmet etmek» söz birikmesiniñ sinonimni tapıp belgileñiz:

A) sevmek;
B) beklemek;
C) sağınmaq;
D) sayğı bildirmek.

21. Köçme manalı söz birikmesini belgileñiz:

A) uzun anter;
B) tatlı til;
C) kün saymaq;
D) hocanı diñlemek

22. Çoq manalı sözni belgileñiz:

A) göl;
B) tamır;
C) masa;
D) defter.

23. Köçme manalı sözü olğan cümleni belgileñiz:

A) Bu meyvalar pek tatlı.
B) Qardaşım eñ çoq cilek tatlısını seve.
C) Bu ev pek dülber ve büyük.
D) Tatlı sözler ile meni aldatamazsıñ.

24. Hatalı yazılğan söz birikmeni belgileñiz:

A) kök güdürdey;
B) qaz ğaqılday;
C) gögercin gürgüldey;
D) sığır miyavlay.

25. Sıfatfiilli söz birikmesini belgileñiz:

A) yañı çanta;
B) dülber qız;
C) aytılğan söz;
D) qart kişi.

26. Ayırıcı qullanılgan cümleni belgileñiz:

A) Qamışlıqtan soñ göl başlana.
B) Evimizniñ yanında dülber terek öse.
C) Horaznıñ sesi her kesni yuqudan uyattı.
D) Horaznen köpek dağğa kettiler.

27. Soydaş azalı cümleni belgileñiz:

A) Biz göl yanında rahatlandıq ve soñ anda yuvundıq.
B) Biz balalarnen oynadıq, küldik ve şeñlendik.
C) Maşina büyük bir gölniñ yanına kelip toqtaldı.
D) Menim qardaşım santıraç oyunı oynamağa pek seve.

28. Köçme manalı sözü olğan cümleni belgileñiz:

A) Bu meyvalar pek tatlı.
B) Qardaşım eñ çoq cilek tatlısını seve.
C) Bu ev pek dülber ve büyük.
D) Tatlı sözler ile meni aldatamazsıñ.

29. Şart meyilli cümleni belgileñiz:

A) Erte turğannıñ işi tez biter.
B) Biz balalarnen oynadıq, küldik ve şeñlendik.
C) Altın yerde qalsa da, bilgi yerde qalmaz.
D) Tenbelge iş buyursañ, saña aqıl ögretir.

30. Qırımtatar tili qaysı tiller gruppasına ait olğanını belgileñiz:

A) amorf tiller;
B) inkorporativ tiller;
C) aglütinativ tiller;
D) flektiv tiller.

б) література 31-60

31. «Til – aqıl terazesidir» bu..

A) atalar sözü
B) efsane
C) masal
D) tapmaca

32. «Çorabatır» destanınıñ ğaye ve münderice tarafından nasıl janırğa ait olğanını belgileñiz:

A) içtimaiy-turmuş;
B) qaramaniy;
C) lirik;
D) turmuş.

33. 1906-1908 senelerde A. S. Ayvazov ve R.Mediev tarafından çıqqan gazetanıñ serlevasını belgileñiz:

A) «Vetan hadimi»
B) «Terciman»
C) «Yañı dünya»
D) «Sudaq sesi»

34. İ.Gasprinskiy nasıl gazetanı neşir etti?

A) «Vetan hadimi»
B) «Terciman»
C) «Yañı dünya»
D) «Qırım»

35. Qırımtatar halqnıñ ğurur, alim ve şair. 1926 senesi I Bütünsoyuz türkşnaslıq syezdiniñ teşkilâtcısı edi. Türkiy elifbeni unifikatsiya yapuv boyunca programmanı azırladı.

A) Hasan Sabri Ayvazov
B) Bekir Çoban-zade
C) Habdullah Lâtif-zade
D) Eşref Şem'i-zade

36. Halq edebiyatınıñ eñ namlı şairlerden biridir.

A) Aşıq Umer
B) Halim Geray Sultan Halim
C) IV Mehmed Geray Han Sofu
D) I Menli Geray Han

37. İsmail Gasprinskiyniñ nasıl şiarı belli?

A) «Oqumaq ve oqumaq!»
B) «Çalışmaq,oqumaq,ileri ketmez!»
C) «Tilde,fikirde,işte – birlik!»
D) «Qırım – bizim ürtümiz»

38. Tezaytımlar insanğa nasıl yardım eteler?

A) doğru fikir etmege
B) öz fikiriñni ifadeli aks etmege
C) sözlerni doğru ve aydın telâffuz etmege
D) belli bir tertipte tizilgen satırlarnı aytmaga

39. Halq ağız yaratıcılığı degeni nedir?

A) bediiy edebiyat
B) halq yaratqan eserler
C) belli eserler
D) ecnebiy eserler

40. Miras degeni nedir?

A) halqnıñ fuqareligi
B) nesilden nesilge avuşqan zenginlik
C) altın ve elmazlarnen tolgan ve ğayıp olgan hazine
D) nesilden nesilge kecken altınlar

41. Halq ağız yaratıcılığında milletiniñ keçmişini canlandırğan bir epik janrdır. Nesilden nesilge keçken bu janr halqnıñ milliy çizgilerini meraqlı ve mucizeviy şekilde ikâye ete.

A) masal
B) efsane
C) destan
D) lâtife

42. Halq ağız yaratıcılığınıñ nasıl türleri bar?

A) masal, rivayet, lâtife, şaqa, tezaytımlar, atalar sözler, tapmacalar
B) ikâye, povest, roman
C) mesnevi, qaside, qıta
D) drama, ragediya, komediya

43. Tezaytımnı tapıñız:

A) Mane, mane, maneler,
Baht ketire baharler.
Özen boyu yeşergen
Qadife tüs naneler

B) Bağçada qurdım salıncaq ayneni,
Kelgen, keçken sallaycaq ayneni.
Eline berdim oyuncaq, ayneni,
Menim oğlum oynacaq, ayneni.

C) Qartbabam qarğanı
Qoradan quvdı,
Qorqudan qart qarğa
Qanatın qırdı.

D) Almalıq, al qılıç!
Arada suv, atlap keç!
— Ay, dım terek, dım terek!
Bizden sizge kim kerek?
Ayşe kerek!

44. Ahmet aqaynı nasıl folklor qaramanınen teñeştirmek mümkün?

A) Nedim hocanen
B) Nasreddin hocanen
C) Nureddin hocanen
D) Nariman hocanen

45. Ne içün müellifler epitetni qullanalar?

A) eserniñ kölemi tüsüni bildirmek içün
B) nesneniñ yerleşken yerini köstermek içün
C) ifadeli ve tesirli tasvir icün
D) ikâyeniñ baş qaramanını köstermek içün

46. Atalar sözleri degeni nedir?

A) halq yırları.
B) Qısqa ve teren manalı ibareler.
C) Tapmacalar.
D) Sayuvlar ve tezaytımlar.

47. *H*üsein Şamil Toqtarğazı yaşayışta eñ kerekli dep neni tanıy?

A) zenginlikni
B) paranı
C) baylıqnı
D) oquv ve bilgini

48. Noman Çelebicihan qayda oqudı?

A) Quyumcılıqta
B) İnstitutta
C) Ruşdiyede
D) Medresede ve İstanbul Universitetinde

49. Noman Çelebicihan kim edi?

A) milliy hükümet başı ve muftiy
B) şair
C) hoca
D) mimar

50. Noman Çelebicihan nasıl serlevalı ikâye yazdı?

A)«Qarılğaçlar yuvası»
B) «Qarılğaçlar duası»
C) «Qarılğaçlar qorantası»
D) «Qarılğaçlar dünyası»

51. «Ant etkenmen» şiirini kim yazdı?

A) Üseyin Şamil Toqtarğazı
B) Noman Çelebicihan
C) Bekir Çoban-zade
D) Ablâkim İlmiy

52. Milliy folklor halqqa nasıl çizgilerni aşlağan?

A) merametlik, cesürlik, adaletlik, eyillik
B) açközlük, sabırsızlıq, utançsızlıq
C) qızğançlıq, hınzırlıq,qabatsızlıq
D) hıyanetlik, saranlıq,

53. «Öz tilini bilsin her kes» siirniñ müellifi kim?

A) Seyran Üseinov
B) Şakir Selim
C) Yunus Qandım
D) Refat Çaylaq

54. Qırğız nesircisi (прозаїк). O, 1928 senesi dekabr 12-de Qara-Buura bölgesiniñ Şeker adlı uzaq qırğız köyünde doğdı.

A) Rustem Ali
B) Çingiz Aytmatov
C) Çerkez Ali
D) Ayder Osmanov

55. Yusuf Bolat nasıl eserler yazdı?

A) «Tufanda qalğan qot sürüsi», «Alim»
B) «Ferat», «Балкъуртчыкъ»
C) «Къуртчу Бекирчик», «Açlıq hatıreleri»
D) «Çanta», «Anamnıñ ümüti»

56. «Tayçığım» siirniñ müellifi kim?

A) Seyran Üseinov
B) Şakir Selim
C) Hamdi Geraybay
D) Refat Çaylaq

57. «Amethannıñ yıldızı» povestiniñ müelliflleri kim?

A) Riza Fazıl, Lütfiye Sofu
B) Çerkez Ali, Lütfiye Sofu
C) Çingiz Aytmatov, Lütfiye Sofu
D) Refat Çaylaq, Lütfiye Sofu

58. «Çanta» ikâyeniñ müellifi kim?

A) Riza Fazıl
B) Emil Amit
C) Yusuf Bolat
D) Ervin Ümerov

59. «Qulaqsız Alim», «Qaravullar meydanında» nasıl halq janrına aittir.

A) masal
B) rivayet
C) efsane
D) destan

60. İsmail bey Gasprinskiy balalarğa bağışlanğan nasıl mecmua neşir etti?

A) «Alem-i subyan»
B) «Alem-i nisvan»
C) «Ha-ha-ha»
D) «Millet»

II. Audirlev

Прослухайте есе двічі. Заповніть пропуски відповідними за змістом та римою словами з аудіозапису.

Bir ay evelsi doğmuş köyüm (1) _____ziyaret ettim. Bu menim muqaddes borcum edi. Aqmescit soqaqlarında burula-dolana,(2) _____, Aqyar poçta yoluna çıqtıq.

Keçken sene İsmail Seyfullayev (cenk yıllarında Qırım cumhuriyetiniñ premyeri, Qırım partizanlarını erzaq ile yalıñız o temin etti) Odessadan maña yollağan mektübinde: "Yaqında Mahuldürde(3)_____. Siziñ eviñizni qıdırdım, onı yıqqanlar!" — dep yazgan edi. Mektüpni oquğan soñra (4) _____tutaşqan ateş alâ yanmaqta edi. Mahuldürni tezce körmege aşıqtım.

Süren aylanmasında ögümizde efsaneviy Kokköz (5) _____açıldı, uzaqta dumanlı (6)_____göründi. Maşina dümeni başındaki yaş kişi, televideniye hadimi olmalı. arqasına çevirilip: "Köyüñizniñ (7)_____yahşı bilesiñizmi, unutmadıñızmı? — dep buz tüşti. — Adaşıp, Belbekke barıp çıqmamızmı?

Menim içime (8)_____. Vucudım titrep ketti. Incındım. "Köyümizniñ yolını unutmadımmı, eken! (9) _____! Men aqaretlendim. Mahuldürni, közlerimni bağlap yiberseler, otuz beş çaqırım yolnı cayav yürip (10)_____. Dört yıl bu otuz beş çaqırım yolnen Bağçasarayğa mektepke qatnağan men degilmi edim?

Sürenni keçtik. Yel çetinde yüksek qaya tübünde iri qoba közüme çalındı. Maşina toqtatılmasını rica ettim. Tüştim, qoba içine kirdim: bom-boş, çım-çırt, bunıñ içine çoqtan (11)_____basmağan.

Yolumızğa devam ettik. Albatnı ve Fotsalanı zornen tanıdım. Tanıdımmı — yoqmı, emin degilim. Kokköz ve Özenbaş özenleri birleşken yerdeki büyük köpürni, onıñ yanındaki Kokköz hastahanesini qayırmayım dep, pencereden (12)_____. Keçip ketkenmiz, (13)_____. Bir çaqırımdan soñra bizim köylü türk Memed-Aliniñ buhar degirmeni yanında yol Ğavrge, Mahuldürge aylanacaq. Men bunda da şaşmaladım, kelgen yolumız ile dos-doğru (14) _____ketkenmiz.

III. Metinnen çalışuv

(Робота з текстом. ***10 балів)***

Eserden parçanı oqup, aşağıdaki vazifelerni beceriñiz

(Прочитайте уривок Оберіть правильний варіантта виконайте подані завдання).

… Ferat, eppeyi vaqıt qaarlenip, odasını boyladı, açuvından divardaki avtomobil resimlerini tomarlap, yerge attı, köyni taşlap ketecek oldı, arada tışarıdan anasınıñ davuşını eşitip, özüni krovatqa taşladı.

Amide, bir oğluna ve bir de resimler köçürilip alınğan divarğa köz taşlap, işniñ asılını şu saat añladı. O, pek yavaş bir sesnen:

— Ferat, seni gazetağa qoyğanlar, — dedi. — Ma, oqusa, baqayım, ne ayta.

Ferat, qızarğan közlerini rayon gazetasına tikip, balaban maqaleniñ "Ferat usta" serlevasını ve maqaleniñ tübünde beraber ahır qurğan adamlardan bir qaçınıñ ve reisniñ adlarını körip, yavaştan bel üstüne turdı.

Amide şimdi oğlunıñ küsken çırayında quvanç alâmetleri yıltırağanını esledi:

— Kördiñizmi? Ana saña, — dedi. — Şoförlik ne, o? Arabacılıq kibi, bir şey. Baba zenaatını küt, balaçığım.

Ferat, aşıqmay maqaleni oqup, evden çıqtı. Şimdi onda özü yapqan ahırına tekrar barmaq, oña yañıdan baqmaq istegi uyandı.

Manşinağa oqtala bergeni içün, eki aydan berli darğın yürgen şoför soqaqta Feratnı rastketirip, oña nezaketnen meraba aytıp keçti. Köyniñ çetine çıqayatqanda, üç qırcıman kolhozcı, aselet toqtap, Ferattan al-hatır soraştılar…

Ferat ahırğa kirecekte, eki qanatlı qapunıñ sağ tarafındaki divarğa mıhlanğan dört köşe tahta közüne çalındı: "Bu ahır 1940 senesi Ferat ustanıñ yolbaşçılığı altında yapıldı".

Ferat biraz sıqıldı ve, etrafına tez-tez köz taşlap, aman içeri kirdi. Birinci bölmege qoyulğan cüyrük, sanki pek pahıllap külgenday, kişnep meydan ahırnı çıñlattı. At baqıcı, büyük bir işke tayin etilgen adam kibi, salmaqnen adımlap:

— Ferat, eşitesiñmi? Ciren seni selâmlay, — dep, ırcaydı.

1. **Doğru variantnı belgileñiz** *(Оберіть правильний варіант)*

1. Ferat metinniñ başında ne içün kederli edi?

a) anasınen vedalaştı.
b) işke qabul etilmedi.
c) şoförlikni taşlamaq istey edi.
ç) köyliler onı selâmladılar.

2. Ferat rayon gazetasında ne körip yavaştan bel üstüne turdı?

a) köyniñ yañı haberlerini
b) "Ferat usta" serlevasını ve maqaleni
c) avtomobil resimlerini
ç) yañı iş haqqında ilân.

3. Maqaleni oquğan soñ Feratnıñ istegi ne oldı?

a) köyden köçmek istedi.
b) şoförler yarışması iştirak etmege istedi.
c) özü yapqan ahırğa tekrar barmaq istegi uyandı.
ç) dünyanı keip çıqmaq.

4. Ahırnıñ divarındaki mıhlanğan dört köşe tahta üstünde ne yazılğan edi?

a) «Bu ahır kolhozcılar tarafından yapıldı».
b) «Ferat usta — eñ yahşı usta».
c) «Bu ahır 1940 senesi Ferat ustanıñ yolbaşçılığı altında yapıldı».
ç) «Bu ahır şoförler tarafından yapıldı».

5. **Gazetada maqale çıqqandan soñ köylüler Feratqa nasıl muamele ettiler?**

a) Oña selâm berip, al-hatırını soraştılar.
b) Onu körmezlikke aldılar.
c) Onu masqara ettiler.
ç) Onuñ köyden ketmesini istediler.

2. Doğru (D) ya da yañlış (Y) olğanını belgileñiz *(Правдиве чи хибне твердження)*

[___] Gazetada Feratnıñ işi *h*aqqında maqale bastırıldı.
[___] Ferat beceriksiz edi.
[___] Feratnıñ canı ağırdı onuñ içün öz işini taşlamağa istedi.
[___] Feratnıñ anası şoförlikni babasınıñ zenaatından da*h*a yahşı köre edi.
[___] Ahırnıñ yanında, onuñ Feratnıñ yolbaşçılıq yapqanı bildiren tahta bar edi.

IV. İnşa

(Написання есе (16 речень) за однією з запропонованих тем. 10 балів)

1. İnsan öz keçmişinden ne ögrene bilir?
2. Dostluq adamnıñ hayatında ne içün müimdir?
3. Bir adamnıñ yahşılığı başqalarına nasıl tesir ete bilir?
4. Tabiatnı qorçalamaq ne içün *h*er bir adamnıñ vazifesidir?
5. İnsannıñ sözü ve işi arasında birlik olmaq kerekmi?